

Cortazzi, M., (1993): **Narrative analysis**, London: The Falmer Press. (162 sider).

Riessman, Catherine Kohler (1993): **Narrative analysis**. Newbury Park, California: SAGE. (78 sider).

Anmeldt af mag. art. *Helle Jeppesen*, Århus.

1. Bøgernes intentioner

Riessman's bog udkommer i en serie, som tager centrale aspekter fra den kvalitative forskning op. Af redaktørernes forord fremgår det, at selvom der er skrevet meget om narrativer og disses betydning, er der intet skrevet om *logikken* i narrativ-analyse. Dvs. om hvorfor og hvordan denne skal udføres.

Riessman angiver at have skrevet bogen på opfordring fra desperate studerende og kolleger fra forskellige discipliner, som alle har gjort den meget frustrerende erfaring, at arbejdet med kvalitative interviews som regel fører til, at man ender med at sidde i data til halsen uden at have håndfaste metoder - eller det, der ligner - til at komme videre. Hvad stiller man op med alenlange interviewtransskriptioner? Spalter man dem op i segmenter, som hver for sig kategoriseres tematisk, hvilket vil være en typisk fremgangsmåde, kan man, iflg. forfatteren, miste noget, som indholdsmæssigt er væsentligt. Pointen med det sagte går nemt tabt i denne procedure, hvorved man uvægerligt kommer til at øve vold mod det, den interviewede vil fortælle. Bogens intention er at give nogle bud på, hvordan man ved at betragte interviews som bestående af *narrativer* kan opnå valide resultater.

Cortazzi's bog udkommer i en serie om emner med central betydning for social- og uddannelsesforskning. Bogen introduceres af seriens redaktør som en systematisk introduktion til narrativ-analyse. Et område, som har relevans for social- og uddannelsesforskere, men som angiveligt sjældent ses udsat for en detaljeret behandling i én og samme tekst.

Cortazzi's udgangspunkt er, at det er en indlysende mangel ved uddannelsesforskningen, at man ikke ved nok om, hvordan lærere (her britiske underskolelærere) oplever dét at være lærer. Hans tanke - som virkelig er en pointe - er, at hvis man ikke kender lærerkulturen, vil reformer af uddannelsessystemet ikke nødvendigvis føre til forbedringer.

Hvor Riessman fokuserer på metoden per se og ser denne som generelt anvendelig i kvalitativ forskning, dvs. hvor hun lægger op til en *generel* metodologi om narrativ-analyse, tager Cortazzi afsæt i et *konkret* forskningsprojekt inden for et bestemt fagområde. Han ønsker at vise, at metoder til narrativ-analyse, udviklet af andre discipliner, kan anvendes i hans egen undersøgelse, samt at metoden har generel relevans for pædagogikken.

2. Generel vurdering

Til trods for noget meget irriterende rod i de interne kapitelhenvisninger hos Cortazzi (når der bl.a. på side 118 henvises til kapitel 2, menes der kapitel 3, på side 132 betyder "kapitel 4" kapitel 5,

etc.) samt det manglende indeks hos Riessman må det efter læsning af de to bøger konstateres, at det alt sammen er godt og kvalificeret gjort. Og alligevel sidder man tilbage med fornemmelsen af, at der er noget skævt ved hele projektet.

Lad mig først slå fast: begge bøger vil være relevante at stifte bekendtskab med for den forsker, som endnu ikke kender til narrativ-analyse, men som nikker genkendende til beskrivelsen af de kaotiske mængder af interviewtransskriptioner. Og den, der ikke er nået længere i forskningsprocessen end til at have selve interviewene i hus, dvs. på bånd, vil - specielt hos Riessman - kunne få mange gode ideer til transskriptionen af båndoptagelserne.

Begge bøger giver en god oversigt over, hvilke metoder til narrativ-analyse, der er udviklet - af andre discipliner end dem, forfatterne tilhører - og som nu ligger der som noget forholdsvis håndfast, man kan ty til for at få hul på sit eget datamateriale. Bøgerne afspejler både et ønske om generelt anvendelige metoder (angiveligt for at undgå ad hoc metoder) og en åbenhed over for interdisciplinaritet. Man kan så, siger Cortazzi, plukke dét ud, som måtte passe til ens egen undersøgelse. En sådan fremgangsmåde kan i mine øjne ikke karakteriseres som ret meget andet end netop *ad hoc*, men lad nu dette hvile...

Cortazzi går både mere i dybden og bredden med metoderne, hvilket resulterer i en dobbelt så lang, men stadig meget oversigtsagtig bog. Begge bøger fremstår - og er også ment som - introduktionsbøger, og det vil være nødvendigt at sætte sig nærmere ind i de konkrete analysemetoder, man måtte finde specielt egnede til det forskningsprojekt, man selv aktuelt sidder med.

Har man allerede et vist kendskab til narrativ-begrebet, og kender man måske oven i købet til de mest centrale analysemetoder, vil jeg sætte spørgsmålstegn ved, hvor meget man vil få ud af bøgerne, rent metodemæssigt. Der er ikke meget nyt at hente i forhold til Mishler's bog *Research Interviewing - Context and Narrative* fra 1986 (anmeldt i Nyhedsbrevet, nr. 2, 1989), som for mig at se stadigvæk er den bedste beskrivelse af narrativens betydning, udbredelse og håndtering i interviewsammenhæng. Ønsker man en indgående redegørelse for narrativens psykologiske funktion, (som er at skabe og opretholde fortællerens identitet), bruger man tiden bedst ved at konsultere Bruner's bog *Actual Minds, Possible Worlds* fra 1986 og Polkinghorne's bog *Narrative Knowing and the Human Sciences* fra 1988.

Især Mishler overstråler klart de to anmeldte bøger i sin begrundelse for overhovedet at beskæftige sig med narrativer i kvalitativ forskning. Det virker så indlysende rigtigt og ukunstlet, når Mishler beskriver, hvordan det gik op for ham, at interviewpersoner ofte besvarer de stillede spørgsmål på måder, som umiddelbart forekommer irrelevante. Svarene tager form af hele redegørelser, narrativer, som ikke ser ud til at have spor med sagen at gøre. Ved en nærmere betragtning afslører narrativerne sig imidlertid som særdeles meningsfulde, både for den interviewede selv og for interviewet som sådant, hvorfor det er nødvendigt at medinddrage dem i interview-analysen.

Jeg mener derfor ikke, at de to bøgernes redaktører har ret i den karakteristik, de giver af narrativ-analysens status quo. Der er faktisk skrevet både vægtigt, detaljeret og samlet om narrativ-analyse og om logikken bag over hovedet at inddrage narrativ-begrebet i kvalitativ forskning.

3. Hvorfor narrativ-analyse?

Cortazzi's udgangspunkt er klart og fornuftigt: vil man vide noget om lærerkulturen, så er det relevant at arbejde med læreres egne beskrivelser af, hvordan det er at være lærer. Så langt, så godt. Problemet opstår for mig at se i det øjeblik, Cortazzi beder de medvirkende lærere give eksempler på *bestemte* aspekter ved lærerkulturen, fremfor at bede lærerne fortælle frit om, hvad der er væsentlige aspekter for *dem* som lærere. Han karakteriserer på denne måde selv den kultur, der som udgangspunkt ønskes beskrevet, og lærerne kommer til at fungere som en slags statistiker.

Det ser ud til, at den vifte af færdige analysemetoder, der står til rådighed, kommer til at styre dataindsamlingen, idet Cortazzi øjensynligt stiller sig selv spørgsmålet: "Hvordan får jeg data, som kan analyseres ved hjælp af de eksisterende analysemetoder?", snarere end: "Hvilken metode kan belyse den genstand, jeg ønsker belyst?". Målet mistes af syne, og pragmatiske hensyn kommer til at veje tungest.

Det virker som om, Cortazzi sætter sig mellem to stole: På den ene side har han problemformuleringen, som er klokkeklar pædagogisk-psykologisk og af hermeneutisk tilsnit. På den anden side vælger han en metode og en argumentation, som er klart strukturalistisk.

Den anvendte analysemetode er sociolingvistisk, udviklet af Labov og senere videreudviklet af Labov & Waletzky med det formål at finde korrelationer mellem talestilarter og sociale variabler. Der er tale om en analysemetode, som har det sproglige udtryk per se som genstand, og vurderet på denne baggrund forekommer det tvivlsomt, om Cortazzi's meget væsentlige problemstilling overhovedet bliver belyst. Resultaternes validitet bliver i så fald alvorligt truet, og bogen må nødvendigvis komme til at lide under dette, idet undersøgelsen af lærerkulturen bliver brugt som paradigme for narrativ-analyse og udgør bogens skelet. Parentetisk bemærket figurerer *validitet* ikke i indekset, hvilket naturligvis kan skyldes en trykfejl. Meget tyder imidlertid på, at forfatteren ganske enkelt ikke har tænkt tilstrækkeligt over sine resultaters gyldighed.

Forbehold af samme karakter må rettes mod **Riessman's** eksempler: Det er uklart, om de metoder, hun beskriver, er relevante for netop de problemstillinger, hun - eller de forskere, hun omtaler - lægger op til at undersøge.

Riessman kommer med mange interessante og særdeles kvalificerede teoretiske betragtninger, og selvom bogen som sagt er en metodologi om narrativ-analyse, dvs. hvor denne metode gøres til *genstand* for en nærmere behandling, ser det ud til, at hun ind imellem mister overblikket og glemmer, at analysen i det konkrete forskningsprojekt kun er et *middel* til at opnå et bestemt mål.

I kapitlet om praktiske modeller for narrativ-analyse, gives eksempler på projekter, som alle beskæftiger sig med kvinders helbredsbekymringer. I alle disse projekter anvendes narrativ-analyse til at bearbejde kvindernes førstehåndsberetninger, der betragtes som *informationskilde*. I denne sammenhæng præsenteres narrativ-analysen altså som en metode til at få information om noget eksternt, ligesom den også i forordet omtales som en tilgang (blandt flere mulige) til data. Her er det med andre ord helt klart, at narrative per se nok er genstanden for analyse, men at denne analyse kun laves for at få den ønskede belysning af selve problemstillingen: kvinders tanker om deres helbred.

Det forekommer på denne baggrund forvirrende, når Riessman andetsteds i forordet angiver, at formålet med narrativanalyse er at se, *hvordan* fortælleren skaber mening i sit liv. Narrativ-analyse

åbner op for at spørge: "Hvorfor blev historien fortalt, som den blev?", fremgår det (mine fremhævelser).

Med et sådant udgangspunkt er det klart, at de metoder, der vælges, bliver ikke blot strukturelle, men *strukturelle* analyser - ofte af lingvistisk oprindelse - ganske som tilfældet er hos Cortazzi. Når dette er problematisk, er det fordi, ingen af de to forfattere i deres selvforståelse er strukturalister, men tværtimod har et hermeneutisk udgangspunkt. De ønsker at vide noget om *mening*, men vælger metoder, som kun kan udsige noget om *struktur*.

4. Konklusion

Det må konkluderes, at analyserne i begge bøger kommer til at leve deres eget liv. Formålet med den enkelte undersøgelse skrider, og der må derfor sættes spørgsmålstejn ved resultaternes validitet, som jo netop udtrykker, hvorvidt der er opnået viden om dét, man ønskede viden om. De skitserede analysemetoder er nok relevante for en snæver kreds af lingvister og sociolingvister, ligesom også litteraturfagfolk med interesse for tekststrukturer givetvis kan finde inspiration og vejledning. Hvis *de* da ikke kender de præsenterede metoder endnu bedre end Cortazzi og Riessman gør...

Min egen indgang til narrativer er, at disse - ganske uanset hvilken funktion de har for interviewpersonen og helt uanset, at de kan være særdeles interessante at beskæftige sig med - primært er et middel til at få viden om noget, man ønsker viden om. Narrativ-analyse er en metode, ganske som et forskningsinterview er det.

Heri ligger ingen afvisning af at beskæftige sig med metoderne per se, dvs. at teoretisere over og undersøge selv de mest subtile detaljer ved disse. For at kunne anvende interviewet som forskningsmetode må man eksempelvis kende til, hvordan dette fungerer, dvs. hvad der i vid forstand sker i et interview, hvilke talrige mekanismer, der er på spil, og hvilke evt. fælder, man skal være opmærksom på. Og her er narrativerne, som Mishler så overbevisende har fremstillet det, én mekanisme, som i visse tilfælde kan blive en fælde, forskeren falder i.

At disse narrativer så, som påstået i de to bøger, skulle fordre *specielle* analysemetoder, er jeg endnu ikke overbevist om. Narrativer ses ofte beskrevet som umiddelbart forståelige for en almindelig sprogbruger. Tanken bag denne opfattelse er, at narrativer pr. definition præsenteres for en tilhører eller en læser, hvorfor de er *ment* som noget, der kan forstås af andre mennesker. Cortazzi er inde på dette i flg. citat, (ibid., p. 55): "Narratives are contextually self-contained. Tellers provide their interpretation". Man må derfor sidde tilbage med en undren over, at det skønnes nødvendigt med alle disse tekniske krumspring for at finde ud af, hvad narrativerne overhovedet handler om.

Så længe narrativ-forskere ikke stoler på deres egen sociale- og herunder sproglige kompetence, vil jeg stille mig stærkt kritisk overfor det givende i at anvende specielle metoder til narrativ-analyse. Det er ikke indlysende, hvorfor disse metoder skulle være mere adækvate end andre former for indholdsanalyse, såsom tematiske fortolkninger, meningskondensering, etc., etc. Og da slet ikke, når diverse såkaldte narrativ-analyser faktisk opererer med *destillation*, *evaluering* og *abstracts* som faste programpunkter. De meget teknisk betonedede analysemetoder, som skitseres i de to bøger, kan på denne baggrund ligne besværlige forsøg på at objektivere noget, som gerne måtte fremstå som noget subjektivt.

Referencer:

Bruner, J. (1986). *Actual Minds, Possible Worlds*. Cambridge & London: Harvard University Press.

Mishler, E.G. (1986). *Research Interviewing - Context and Narrative*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Polkinghorne, D.E. (1988). *Narrativ Knowing and the Human Sciences*. Albany: SUNY press.